

13. Лимар Ю.М. Використання філософського діалогу у формуванні навичок демократичного спілкування майбутніх педагогів / Ю.М. Лимар, О.П. Демченко, І.С. Турчина // Інноваційна педагогіка. – 2019. – Випуск 16. – Т. 1. – С. 110–115.
13. Любчак Л.В. Використання технології тренінгу в формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Л.В. Любчак // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. Наук. Пр. – Вип. 47. – Київ – Вінниця, 2017. – С. 70-75.
14. Олійник Н. Впровадження активних методів викладання в освітній процес / Н. Олійник, О. Григорович // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Кам'янець-Подільський. – 2020. – С. 47-55.
15. Педагогічні технології інклюзивного навчання: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої педагогічної освіти; уклад. : А. Василюк, Ю. Бондар, А.Хіля. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2020. – 168 с.
16. Commission staff working document Accompanying the document Proposal for a Council recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018SC0014>.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

*Драбинюк Сніжана, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: О.П. Демченко, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES IN CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS BY THEATRE

*Drabinyuk Snizhana, bachelor's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)*

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі розвитку творчих здібностей в дітей з особливими освітніми потребами. Зроблено акцент на їх креативному розвитку. Розглянуто особливості використання театру, як засобу виховання. З'ясовано, що театр є невід'ємною складовою процесу виховання особистості.*

***Ключові слова:** діти з особливими освітніми потребами, творчі здібності, особистість, театр, театральне мистецтво, театральна творчість, театралізована діяльність.*

***Abstract.** The article is devoted to the problem of developing creative abilities in children with special educational needs. Emphasis is placed on their creative development. Peculiarities of using theatre, as a mean of education, are considered. It has been studied out that a theatre is an integral part of the educating process of an individual.*

***Key words:** children with special educational needs, creative abilities, personality, theatre, theatrical art, theatrical creativity, theatrical activities.*

На сучасному етапі розвитку виховного процесу в Україні з боку держави і суспільства пильна увага приділяється дітям з особливими освітніми потребами. Відповідно до цього, необхідно переглянути концептуальні підходи,

мету і завдання виховання, оновити його зміст. Як зазначає А. Хіля [10, с. 2], теоретичним підґрунтям побудови такої нової виховної взаємодії в умовах інклюзивної освіти мають стати сучасні особистісно зорієнтовані концепції виховання молодих поколінь, розроблені вітчизняними й зарубіжними науковцями (Ш.Амонашвілі, І.Бех, Є.Бондаревська, О.Киричук, В.Крижко, В.Моляко, О.Савченко, В.Сухомлинський, О.Сухомлинська та ін.).

Актуальності набуває розвиток у дітей творчих здібностей, не когнітивних, соціально значимих якостей, завдяки яким особистість може продуктивно спілкуватися, адаптуватися в колективі, досягати успіху тощо. Зробимо також акцент на креативному розвитку дітей з особливими освітніми потребами, на важливості актуалізації закладених в них природою здібностей і задатків, розвитку здатності до творчої самореалізації, вміння приймати рішення, виявляти творчу активність, ініціативність, оригінальність в різних видах творчої діяльності тощо.

Поділяємо думку А.Хіля, що важливим напрямом розвитку творчих здібностей у дітей з особливими освітніми потребами є пошук нових інноваційних шляхів, засобів і методів виховання. В умовах їх реалізації увага фахівців усе частіше звертається до інноваційних та розвивальних технологій [10, с. 21].

У свою чергу вважаємо, що виховання в межах інклюзивного підходу потребує також використання інноваційних педагогічних технологій, додаткових методів і засобів створення освітнього простору, сприятливого для задоволення особливих освітніх потреб різних категорій дітей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, вчені досліджують природу, сутність феномену «творчі здібності». Зокрема, за одного з підходів вони пояснюються «як здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях; це спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення досвіду» [9].

На формування особистості дитини в цілому, її творче становлення впливає багато чинників, серед яких чільне місце посідає культура й мистецтво. Такі потужні засоби сприяють розвитку уяви, мислення, комунікативних навичок, вміння розуміти іншого тощо. Музика, художнє слово, зображувальне мистецтво, театр стають для дитини джерелом переживання радощів, відкривають дитині мистецтво, забезпечують багатство вражень. У зв'язку з цим В. Сухомлинський писав, що «кожна дитина не тільки сприймає, але й малює, творить, створює. Те, як дитина бачить світ, є своєю художньою творчістю. Образ, що сприйняла й одночасно створила дитина, несе в собі яскраве емоційне забарвлення. Діти переживають бурхливу радість, сприймаючи образи навколишнього світу і додаючи до них що-небудь з фантазії. Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд духовної творчості» [8, с. 122].

Серед видів мистецтва як засобів виховання особлива роль належить театру, важливе значення якого в особистісному становленні дітей усвідомлювали мислителі та педагоги різних часів. Питання реалізації виховного та світоглядного потенціалу мистецтва постійно знаходиться в полі

зору провідних вітчизняних учених (Г.Локарева, Н.Миропольська, О.Отіч, О.Рудницька, О.Федій, Г.Шевченко та ін.). Процес творчого розвитку особистості засобами театрального мистецтва досліджували сучасні науковці (Т.Гризоглазова, Л.Калініна, Г.Локарева, Н.Миропольська та ін.). Шляхи реалізації виховних і терапевтичних можливостей мистецтва в роботі з дітьми з функціональними обмеженнями розробляли українські вчені (О.Вержиховська, І.Григор'єва, В.Ерніязова, І.Кузава, Л.Куненко, І.Татьянчикова, Л.Ханзерук та ін.). Особливої уваги заслуговують наукові розвідки останніх років, присвячені розробці теорії та методики виховання дітей з функціональними обмеженнями засобами мистецтва (О.Вержиховська, І.Григор'єва, В.Ерніязова, І.Кузава, Л.Куненко, І.Татьянчикова, Л.Ханзерук та ін.). Низка дослідників театру підкреслюють, що заняття театральною діяльністю є важливим засобом естетичного виховання та соціалізації особистості. Інтерес становить наукова розвідка А.Хіля [10, с.22], в якій дослідниця розкриває значення мистецтва в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Базовою програмою розвитку дитини «Грайлик» визначено, що театралізована діяльність є специфічним видом дитячої активності, одним із найулюбленіших видів творчості. Діти охоче включаються в театралізовану діяльність, спонуковану літературними, ігровими, особистісними мотивами. Вона має значний потенціал для їх всебічного творчого розвитку та є реабілітаційною формою для більшості учнів, в тому числі й з особливими освітніми потребами [3, с. 9].

Розкриємо педагогічний потенціал театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, використання якої створює можливості для:

По-перше, розвитку низки важливих характеристик дитини як основи всебічного розвитку: пізнавального інтересу, світогляду тощо.

По-друге, підвищення самооцінки, самовираження, адаптивності, вміння подивитися на себе збоку, впевненості, не боятися публіки, здатності побороти страх і переживання.

По-третє, реалізації права на помилку, свободу вибору, зробити щось по-іншому, в інший спосіб і на свій розсуд, а найголовніше – спробувати себе у чомусь новому. Це дозволить дітям у майбутньому швидко знаходити вихід з нестандартної ситуації й бачити оптимальний варіант рішення.

По-четверте, задоволення потреби в спілкуванні, розвитку комунікативних здібностей.

По-п'яте, естетичного виховання, розвитку креативності, естетичного смаку, акторських і музичних здібностей, здатності до імпровізації.

Театралізовану діяльність дітей можна використовувати під час уроків, у ході організації різних форм виховання (свят, ігор-подорожей, гуртків тощо), а також у процесі створення виховних ситуацій. О.Демченко виділяє й описує різні види виховних ситуацій, які відіграють неабияку роль у розвитку творчих здібностей. Поділяємо позицію дослідниці, що вони є «ефективними у вихованні дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, оскільки враховують психологічні закономірності їхнього розвитку, забезпечують

продуктивне суб'єкт-суб'єктне спілкування між вихователем і вихованцями» [6, с. 3]. Потенціал, який мають виховні ситуації, може бути реалізований у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Оскільки більшість із таких ситуацій «можуть стати школою доброти, милосердя, співпереживання. Дитина, беручи на себе будь-яку роль, намагається виконати її яскраво, максимально виразно. В основу створення цієї ситуації може бути покладено реальний, казковий і фантастичний сюжет» [6, с. 4-5].

Слід додати також, що розвиток творчих здібностей у дітей з особливими освітніми потребами в цілому, використанні театралізованої діяльності зокрема залежить від компетентності вихователя. Як зазначає О. Демченко, «розв'язання таких виховних завдань в інклюзивному середовищі потребує спеціальної підготовки педагогів. У зв'язку з цим, важливою проблемою є створення системи підготовки висококваліфікованих, конкурентних педагогів, здатних створити психологічно комфортні, розвивальні умови для дітей з особливими освітніми потребами» [5, с. 1]

Отже, на нашу думку, для того щоб розвинути творчі здібності у дітей з особливими освітніми потребами, слід докласти певні зусилля, щоб ці діти були поглиблені в процес творчості. Також, зважаючи на вище сказане, хочемо підкреслити, що театр як засіб виховання дітей з особливими освітніми потребами є невіддільною складовою процесу виховання. Його використання дасть змогу виховати тонку і чутливу особистість дитини, побачити її незвичайне в звичайному, можливе в неможливому.

Список використаних джерел

1. Баранюк І. Г. Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини / Баранюк І. Г. // Рідна школа. – 2017. – №4. – С. 15–17.
2. Василюк А. В. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / А.В.Василюк, Ю.В., Бондар, А.В.Хіля. – Вінниця, 2020. – 175 с.
3. Грайлик. Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі / О. М. Березіна, О. З. Гніровська, Т. А. Линник. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 56 с.
4. Демченко О.П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції / О.П. Демченко // Молодий вчений. – 2019. – № 5.2 (69.2), травень. – С. 47-52.
5. Демченко О. Формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти: напрями, проблеми, досвід / О. Демченко // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 8-9 листопада 2018 р. ; за заг. ред. О. А. Голюк. - Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2018. - Вип. 1. - С 6-11.
6. Демченко О. П. Формування у майбутніх учителів уміння створювати виховуючі ситуації : інноваційний підхід / О. П. Демченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць : у 2-х част. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. – Київ-Вінниця :Вінниця, 2002. – Ч.2. – С. 39-43
7. Любчак Л.В. Вибір оптимальної стратегії взаємодії майбутнього педагога з дітьми із особливими освітніми потребами / Освіта дітей з особливими потребами : від інституалізації до інклюзії // Зб. тез доп. / редкол.: В.В.Засенко, А.А.Колупаєва, Н.І.Лазаренко, З.П.Ленів. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – 210-213.
8. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям : монография / В. А. Сухомлинский. – Изд. 2-е. – К. : Рад. шк., 1972. – 245 с.
9. Фромм Э. Личность в современной культуре / Э. Фромм // Психология личности. – Самара: БАХРАХ, 1999. – Т.2. –С.233-247.
10. Хіля А.В. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних вчених/ А.В.Хіля // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 5 (59). – С. 394–405.